

612.014.4:378.961

SEMINÁŘ „VÝUKA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ NA LÉKAŘSKÝCH FAKULTÁCH“

Aktuální stav kontaminace životního prostředí s negativními dopady na zdraví člověka je vážný hygienicko-ekologický problém. Medicína a ekologie v širším kontextu sehrály a sehrávají významnou roli v rozpoznávání nebezpečí plynoucího ze zhoršování životního prostředí a dávají společnosti odborné podněty k nápravě. Problematikou vztahů životního prostředí a zdraví se zabývá hygiena životního prostředí. Navazuje na tradice komunální hygieny, oproti níž víc akcentuje zdravotní stránky problematiky.

Ve dnech 18.-20. 6. 1996 se konal jako součást 22. Liškutínových dnů na LF UP v Olomouci seminář na téma „Výuka životního prostředí na lékařských fakultách“, pořádaný Střediskem projektu PHARE-TU Ostrava a Ústavem preventivního lékařství LF UP Olomouc za spoluúčasti Světové zdravotnické organizace. Aktivita světové zdravotnické organizace v posledních letech vedou k rozšiřování rozsahu pojmu životního prostředí a zdraví. Jsou do něj zahrnovány nejen zdravotní otázky, ale i sféra péče o životní prostředí a problematika pracovního prostředí, řešení důsledků přírodních a válečných katastrof. Stále více se v problematice životního prostředí zdůrazňují vztahy ke zdraví, výživě, životnímu stylu, poznávání a ovlivňování společenských jevů působících v této oblasti.

V rámci odborného programu vystoupili vedle pracovníků Světové zdravotnické organizace v

Ženevě, programu PHARE, Ministerstva životního prostředí České republiky, Státního zdravotního ústavu v Praze i zástupci lékařských fakult České republiky. Jednotlivá sdělení byla věnována současné výuce otázek životního prostředí na lékařských fakultách, a to jak z hlediska zařazovaných témat výuky, její formy a způsobů praxe studentů, tak i z hlediska prezentace používané literatury.

Z přednesených referátů i ze zcela neformální diskuse vyplynulo, že stálý, systematický zájem medicíny o životní prostředí a vzdělávání v této oblasti jsou nezbytné z několika důvodů:

1. Zhoršení životního prostředí u nás, ale také v mnoha dalších zemích, je stále neopomenutelným činitelem bezprostředně ovlivňujícím zdraví obyvatel.
2. Neustále vzrůstá význam kvantifikace velikosti ekologické zátěže v konkrétním životním a pracovním prostředí z hlediska hodnocení jeho vlivů na vznik a rozvoj rizik poškození zdraví jednotlivců i celé populace.
3. Úroveň dosažených teoretických poznatků charakterizujících ekologickou zátěž, úroveň provádění monitoringu v daném teritoriu a schopnost společnosti pozitivně ovlivňovat ekostrukturu jsou dokladem vyspělosti státu a kritériem přijímání do nadnárodních ekonomických a politických struktur.
4. Medicína musí reflektovat na skutečnost, že vztahy člověka a prostředí jsou dynamickou

interakcí, při níž se mění k horšímu či lepšímu nejen prostředí, ale i člověk. V lidské civilizaci nastává počátek významného prodlužování věku a tím i délky expozice faktorům prostředí. Přibývá populační segment, který je méně odolný proti zátěžím.

5. Medicína bude i nadále hlavním objektivním činitelem, který bude poskytovat vědecké poznatky a usměrňovat tím názory, které by vedly k podceňování nebo přeceňování nebezpečí ze životního prostředí. Bude vyvíjet a aplikovat nové metody na stanovení expozice a prohlubovat způsoby hodnocení zdravotních rizik plynoucích z ekologické zátěže zevním prostředím.
6. Stále budou vznikat další zdravotní rizika v průběhu aplikace nových látek a technologií do výrobního procesu.

Složitost řešení problému znečištění životního prostředí vyžaduje, stejně tak jako výuka a vzdělávání v této oblasti, nezbytnou meziresortní spolupráci, včetně racionální koordinace realizované v rámci České republiky ze strany ministerstev životního prostředí a školství a odpovědných zdravotnických institucí. Problém výuky životního prostředí a jeho vztahu ke zdraví předpokládá vyhraněně komplexní, interdisciplinární přístup. Hygienicko-toxikologická hlediska zahrnující problematiku ochrany zdraví člověka v širším slova smyslu mají klíčové postavení při posuzování stavu znečištění prostředí a hodnocení míry hrozícího rizika. V oblasti edukace je v současnosti nutno ve stále širším měřítku věnovat pozornost ekologické problematice.

Své zvláštnosti má uvedená problematika v podmínkách AČR. Ty se nezbytně projevují i ve výuce životního prostředí na Vojenské lékařské akademii J. E. Purkyně (VLA JEP), která vychází z ekologického programu AČR a návrhů uplatnění prioritních cílů resortní politiky ochrany životního prostředí. Garantem výuky ekologie v podmínkách AČR je katedra vojenské hygieny VLA JEP.

Výuka životního prostředí a jeho vlivu na zdravotní stav je v postgraduální přípravě zařazena do

vojensko-odborné výuky 4. a 5. ročníku, do výuky zdravotnického managementu a praporčické školy, v postgraduální přípravě do výuky kursu velitelů v záloze a dalších kursů zdravotnické služby AČR.

Formou postgraduálního doškolování pořádá VLA JEP kursy ekologického vzdělávání v resortu Ministerstva obrany ČR. Náplní těchto kursů je rozšíření teoretických znalostí a praktických dovedností potřebných k realizaci ekologických opatření AČR v návaznosti na činnost zdravotnické služby AČR v míru, za mimořádných a katastrofických situací. Posluchači jsou seznamováni s aktuálními legislativními normativy a praktickou realizací ve vojskovém terénu ve vztahu k civilnímu resortnímu pracovišti.

Životní prostředí je jednou ze základních determinant zdraví. Zvláště u nás je otázka narušení životního prostředí a z toho vyplývajících rizik velmi aktuální. Ozdravení životního prostředí nelze provádět pouze likvidací ekologických nehod nebo likvidací starých ekologických zátěží, ale současně je nutný přístup k řešení cestou správného ekologického myšlení včetně praktického preventivního zabezpečení ochrany životního prostředí. Pro vytváření celoživotních postojů k ochraně prostředí, v němž žijeme, má klíčovou úlohu výchova a vzdělávání. Daleko více je třeba, aby toto vzdělávání nemělo pouze abstraktní ekologický charakter, ale aby jeho základem byl především interdisciplinární a komplexní přístup. O tento aspekt se v rámci výuky životního prostředí VLA JEP snaží nejen aplikací ekologické problematiky do výuky všeobecného lékařství, ale také aplikací poznatků medicínských do výuky ekologů AČR.

MUDr. Miloslava Vejvodová, CSc.,
pplk. doc. MUDr. Pavol Hlúbik, CSc.
VLA JEP Hradec Králové

Do redakce došlo 22. 11. 1996